Mari Ylä-Jarkko
ylijohtaja
Tilastokeskus
13.10.2025

Asiantuntijalausunto terveys- ja sosiaalilautakunnalle - HE 81/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Kansaneläkelaitoksesta annetun lain, valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain ja tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Viitteemme TK/2292/00.07/2025-1 ja TK/964/00.07/2025-1

Tilastokeskus esittää näkemyksensä hallituksen esityksestä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain muuttamisesta.

Tilastokeskuksen lausunto kohdistuu lain 2 a §:ään, jossa ehdotetaan Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuksien laajentamista. Lain 2 a § 2 momentin 9 kohdassa Kansaneläkelaitoksella annettaisiin oikeus saada Tilastokeskukselta tietoja väestön koulutuksesta, ammatista ja sosiaalisesta asemasta. Ehdotetun pykälän toisessa momentissa todetaan, että Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada maksutta sekä salassapitovelvoitteiden ja muiden tietojen käyttöä koskevien rajoitusten estämättä 2 §:n 3 momentin 2-4 kohdissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten tunnistetietoineen väestöä koskevat välttämättömät tiedot. Laissa Kansaneläkelaitoksesta (731/2001) 2 §:n 3 momentin 2-4 kohdissa mainitut Kansaneläkelaitoksen tehtävät ovat 2) harjoittaa etuusjärjestelmien ja oman toimintansa kehittämistä palvelevaa tutkimusta; 3) laatia tilastoja, arvioita ja ennusteita; sekä 4) tehdä ehdotuksia toimialaansa koskevan lainsäädännön kehittämisestä.

Tilastokeskus toteaa, että tilastotarkoituksiin saadut tiedot ovat salassapidettäviä. Tilastotarkoituksiin kerättyjen tietojen salassapito ja luovuttaminen perustuu Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetukseen Euroopan tilastoista (EY) N:o 223/2009 ja tilastolakiin (280/2004). Euroopan tilastoja koskeva asetus säätää puitteet tietojen salassapidolle ja luovuttamiselle. Täsmälliset luovutusta koskevat säännökset löytyvät tilastolaista.

Euroopan tilastoja koskevan asetuksen 20 artiklan mukaan on varmistettava, että salassapidettäviä tietoja käytetään yksinomaan tilastollisiin tarkoituksiin. Asetuksen johdanto-osassa todetaan, että on kiellettävä salassapidettävien tietojen käyttäminen muihin kuin yksinomaan tilastotarkoituksiin, kuten hallinnollisiin, oikeudellisiin tai verotuksellisiin tarkoituksiin, tai niitä tilastoyksiköitä koskeviin tarkistuksiin, joita tiedot koskevat. Asetuksen 21 artiklassa säädetään tietojen luovuttamista tilastointia varten toiselle Euroopan tilastointia tuottavalle viranomaiselle. Kansaneläkelaitos ei kuulu näiden piiriin.

Tilastolain 13 §:ssä on säädetty täsmällisemmin tietojen luovuttamisesta tilastotarkoituksiin eräille viranomaisille ja tutkimuskäyttöön. Pykälässä kielletään tietojen luovuttaminen käytettäväksi tutkinnassa, valvonnassa, oikeudenkäynnissä, hallinnollisessa päätöksenteossa tai muussa vastaavassa henkilöä, yritystä, yhteisöä tai säätiötä koskevassa asian käsittelyssä.

Tilastolain 13 § mukaan Tilastokeskus voi luovuttaa käyttöluvalla tilastointikäyttöön kerättyjä tietoja, joista tilastoyksikköä ei voi tunnistaa suoraan. Tiedot luovutetaan Tilastokeskuksen ylläpitämään FIONA-etäkäyttöjärjestelmään. Tilastolain 19 § mukaan Tilastokeskus voi luovuttaa tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevaa tilastollista selvitystä varten tunnistetietoineen tiedot henkilön iästä, sukupuolesta, koulutuksesta, ammatista ja sosioekonomisesta asemasta, jos tietojen saajalla on tietosuojalainsäädännön mukainen oikeus käsitellä näitä tietoja.

Tilastokeskus toteaa, että siltä osin kuin pykälässä 2 a Kansaneläkelaitokselle mahdollisesti säädettäisiin oikeus muihin kuin Tilastokeskuksen tietoihin, kyseisiä tietoja on mahdollista yhdistää Tilastokeskuksen tietoihin Tilastokeskuksen tietoturvallisessa FIONA-etäkäyttöympäristössä.

Johtopäätös

Tilastokeskus katsoo lakiehdotuksen olevan ristiriitainen tilastolain (280/2004) ja Euroopan Parlamentin ja neuvoston asetuksen Euroopan tilastoista (EY) N:o 223/2009 kanssa. Tilastokeskus ei tilastolain nojalla voi luovuttaa tietoja Kansaneläkelaitoksen lakiehdotuksen mukaiseen käyttöön.

Esitämme, että lakiesityksestä poistetaan tilastolain ja EU-oikeuden vastainen kohta (2 a §:n 2 momentin 9 kohta). Kansaneläkelaitos voi saada tarvitsemansa tiedot käyttöön tekemällä tilastolain mukaisen tutkimussuunnitelmaan perustuvan käyttölupahakemuksen. Ehdotamme, että tietoja käytettäisiin Tilastokeskuksen hallitsemassa FIONA-etäkäyttöjärjestelmässä, jossa niihin voidaan yhdistellä Kansaneläkelaitoksen ja muiden tiedontuottajien tietoja.